من یتم علینا انا فی الجنة الله تعالیٰ یوم القیامة یجیرهم من النار

(❁)

نمیقہ مرضیہ و گنجینہ بہیہ ثقة الاعاظم وحید الدہر فرید العصر البحر الذاخر البدر الفاخر کہف الانام حجة الاسلام مجتہد العصر والزمان سرکار شریعت مدار سلالة الاطیاب عالیجناب آقا شیخ علی اکبر صاحب قبلہ و کعبہ دام ظلہ العالی مادامت الایام واللیالی

مسمیٰ بہ

مرآة الحق

باہتمام

عاصی کمترین سید رحیم الدین عفی اللہ عنہ مالک و مہتمم

(❁)

در مطبع شمس الاسلام واقعہ بازار جھلیہ کلیم بین طبع شد

CHECKED
Checked
1987

بسم اللہ الرحمن الرحیم

مرآۃ الحق

ہرگز نمودہ ذرہ بین توخطا	بود انچہ نوشتہ دروعین صفا
تردیدش اگر نوشتہ عیبت نیست	معصوم نشیم بالیقیں ما و شما

الحق از ملاخطۂ این دو تحریر شما نہایت خرسندیم وشکریہ ادا میکنیم۔ جناب عالی شخصے ہستید آزاد وراست گو وراست باز تا انجا کہ ممکن بود بقدر قوۂ بشریہ خود تحقیق شدہ نوشتہ اید سعیکو مشکور **امّا** شکریہ ذرہ بین ازین جہت کہ مطابق عقائد حقہ علما است و علما و فضلاء بلدہ تصدیقش کردند و علماء سائر بلدان نیز تصدیق خواہند کرد۔ علاوہ برایں بذریعہ این ذرہ بین جہالت جہال را بدقت تمام دریافت نمودیم و اما شکریۂ دوربین ازین حیثیت کہ اعتقادات بعیدہ باطلہ را بواسطہ ایں دوربین حقیقت بدست آوردیم و این برائے ما دست آویز معتبر گردید زیرا کہ انچہ از عالیجناب مولوی صاحب دام فضلہ بسمع شریف خود شنیدید بے کم وکاست ضبط و ثبت فرمودہ اید۔ جناب عالی از زحمت قیل وقال واز مشقت مباحثہ بے خیال و فارغ البال وآسودہ ہستید۔

سوال۔ جناب عالی در صفحہ شش جناب امیر اور ائمہ معصومین علیہم السلام برابر وساوی پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم تھے یا نہیں۔

جواب۔ مولوی صاحب قبلہ دام فضلہ العالی جناب امیر اور ائمہ معصومین علیہم السلام

نورروح وطینت میں جو امور باطنیہ سے ہے وحدت رکھتے تھے جیسا کہ زیارت جامعہ میں اِنَّ اَرْوَاحَكُمْ وَطِيْنَتَكُمْ وَاحِدَةٌ اور ظاہر ہے کہ زمانہ پیغمبر میں جناب امیر تابع تھے اور پیغمبر خدا متبوع اور پیغمبر خدا افضل تھے اور جناب امیر مفضول تھے اور جناب امیر کو پیغمبر خدا سے افضل جاننا کفر ہے۔ آنچہ در این جواب ذکر فرمودہ اند مناقض و منافی مضمون اثبات النبوة والرسالہ فی النبی والسلالہ می باشد پس ضرورت است کہ مولانا دام فضلہ العالی یکے از دو امر را اختیار کنند۔ یا صحت این جواب وبطلان آنچہ در اثبات النبوة است یا بعکس یعنی صحت مافی اثبات النبوة وبطلان این جواب۔ و اگر از وحدت وحدت نوعے ارادہ کردہ است کما ھو الحق وفقرۂ ذیل زیارت برآں دلالت میکند نعم الوفاق سفر یابند خَلَقَكُمُ اللّٰهُ اَنْوَارًا فَجَعَلَكُمْ بِعَرْشِهٖ مُحْدِقِيْنَ ضمیر کم در و جا در جمیع انوار صات وصریح است در تعدد ارواح مقدسہ و امتیازہ آنہا از جمیع موجودات اگرچہ حقیقت انوار و ارواح وطینت ایشاں از یک نور واحد است بوحدت نوعیہ فافہم بنا بر این اشکالات معضلہ لاتندفع وارد می آید۔ چنانچہ بنا برا بہا وآں عالیجناب وارد می آید۔ و دیگر یک تردید بسیار کو جاب ہم درکار است و آں اینست کہ تابعیت ومتبوعیت و افضلیت ومفضولیت را مقید بزمان حیات پیغمبر نمودہ اند مفہوم صریحش نتیجہ بعکس میبخشد در زمان وفات و در حشر و بہشت پناہ بر خدا یعنے بنا بر این قید لازم آید کہ ائمہ علیہم السلام در غیر زمان حیات پیغمبر در عوالم دیگر افضل ومتبوع باشند نعوذ باللہ من مغالطة ھذا الفاضل۔

سوال دوم۔ جناب عالی از جناب مولوی صاحب دام فضلہ۔ آیا جناب امیر اور ائمہ معصومین علیہم السلام نبوت ورسالت مستقلاً از جانب خدائے عزوجل رکھتے تھے یا نہیں۔

جواب - نہیں رکھتے ہیں - **اقول** دریں جا ہم یک چشم زخم کوچکے ہست و آن
اوراج لفظ مستقلاً زیراکہ مفہومش چنیں است کہ جناب امیر و ائمہ علیہم السلام نبی
و رسول بودند بدون استقلال و دون اثبات خرط القتاد فافہم جیداً -

سوال سوم - جناب عالی از مولوی صاحب دام فضلہ العالی آیات متکاثرہ
اور احادیث متواترہ میں نبوت و رسالت کی نسبت جو ائمہ معصومینؑ کے طرف دیگئی
اوس سے مراد کیا ہے -

جواب - این سوال طولانی است نمی نویسیم در تحقیق الکلام ملاحظہ شود طرف مقابل او
چنیں ایراد گرفتند - در جواب اول کہ این وحدت نوعیت یا شخصی - واگر شخصی بود
خطبۂ دختر را با علی چگونہ نمود - در سوال سوم ایراد کردند کہ آیات متکاثرہ در قرآن نیست
اقول اولاً آیات متکاثرہ و احادیث متواترہ پیشکش شما - یک آیہ و یا یک حدیث
بنمائید کہ دو نفر عالم متشرعۂ صحیح الاعتقاد آنرا قبول کنند - پس مراد از آیات و اخبار
مدعاۂ آیات و اخباریست کہ در رسالۂ اثبات النبوۃ نوشتہ شدہ است میگوئیم
کہ ہیچ وجہ من الوجوہ دلالت ندارد بر مدعی **وَاِنْ تَکَلَّفَ مَا تَکَلَّفَ** پس
استفسار میکنم آیا رسالۂ اثبات النبوۃ مصنفہ مستفتین است یا مصنفہ جناب عالی
یا مصنفہ ثالث - شکے نیست در اینکہ مصنفہ مستفتین نیست و این اظہر من الشمس
و ابین من الامس است کہ ایشان ہمہ لاعلمند و اصطلاحات علمیہ منہ رُخیہ رسالۂ ہذہ
را نمی دانند - واگر مصنفہ شخص ثالث است میگوئیم بیان مراد از کلام غیر جایز نیست
و اگر مصنفہ خود جناب عالیست نیز بیان المراد لا یدفع الایراد بعد الفراغ عن
الکلام کما ہو المقرر فی علم المناظرۃ - و ثانیاً چہ ضرورت است با امکان ارادہ معنی
حقیقی ارادہ معنی مجازی کہ باعث اضلال و اغواء ہزارہا شود و چہ داعیست
ائمہ را نبی و رسول گفتن بعد نبی و رسول را تاویل کردن با وجود منع شرعی از اطلاق

نبی و رسول برائمۂ در اخبار چرا باید این گونہ مہملات را گفت و مسلمانان را در سنگلاخ جہالت و ضلالت انداخت و علمار را بزحمت و مشقت مبتلا کرد۔ رفتہ رفتہ باعث فتنہ و فساد باشد خصوص در ہمچنیں موقع باریک و ثالثاً جواب اجنبی از سوال است فافہم پناہ برخدا از اعوجاج فہم۔ نیز عالیجناب میرزا صاحب میفرمایند کہ خود بخدمت جناب مولوی غلام حسین صاحب قبلہ مدظلہ مشرف شدہ عریضہ گذرانیدم در وحدت حضرت امیرؑ و رسول اللہ کہ وحدت نوعے و یا شخصیت۔

جواب۔ چنیں دادہ شد حضرت سرور کائنات صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم پدر تمام رجال و نسار امت بودند (۲) این وحدت وحدت شخصے است نہ نوعی (۳) نکاح حضرت امیر المومنین علیہ السلام با حضرت فاطمہ زہرا علیہا السلام را خداوند عالم در آسمان خواند (۴) وحدت حکم باطنی و ازدواج حکم ظاہری و احکام باطنی را بر احکام ظاہری حمل نتوان کرد۔ **اقول** گویم مشکل و گر نگویم مشکل۔ اگر بجواب نپردازم مشکل کہ خلق خدا در ضلالت میمانند و گمراہ می گردانند۔ و اگر بگویم استخوانہایم بلرزہ می آید از فضائح و قبائح کلمات مولوی صاحب قبلہ ہداہ اللہ الی کلمۃ الحق و الصراط المستقیم و النہج القویم آمین۔ **اولاً** حضرت پیغمبرؐ پدر تمام رجال و نسار امت بودند چہ ربطی بسوال وارد بالکلیہ بے ربط و مہمل است۔ علاوہ برایں اگر از پدر معنی متعارف حقیقی بین الناس را ارادہ کردہ است کہ لازم آید مادران امت زنہائے پیغمبرؐ باشند و پسران و دختران امت پسران و دختران حقیقی پیغمبرؐ درین صورت لازم آید جواز نکاح برادران خواہران خود را نعوذ باللہ توبہ توبہ و مفاسد زیاد و معائب بیشمار برایں قول مترتب می بیشود کہ قلم شرم و حیا میکند از تحریر آن و زبان گنگ و لال می شود از تقریر آن و این مفاسد مخفی و پوشیدہ نیست بر ارباب عقول و فضلاء فحول لاحول ولا قوۃ الا باللہ و اگر معنی مجازی ارادہ میکند چنانچہ در عرف

ہم میگویند بکسے کہ بزرگ قوم و ذی حق باشد و محسن باشد و یا معلم باشد و یا پادشاہ باشد
شما پدر را ہستید یعنے بزرگ ما و محسن ما و یا مالک ما و نحوہا۔ میگوئیم پدر بودن پیغمبر امت
را باین معنی بسیار خوب و مرغوب است کما ہو الحق زیرا کہ پیغمبر محسن و ہادی و مالک
رقاب و مولی و اولی بتصرف الی غیر ذلک ہستند و ما غلامان و عبید ہستیم۔ مگر ربط
بسوال ندارد و ثانیاً جناب مولوی صاحب قبلہ معنی وحدت شخصیہ و وحدت نوعیہ
و وحدت جنسیہ وغیرہا را نفہمیدہ است کہ وحدت در کتب محققین بیاز دہ قسم است
و معانی اینہا را ملاحظہ نکردہ است والا اینگونہ ہفوات و سقطات از ایشان
صادر نمی شد افسوس ہزار افسوس ہزار افسوس چہ کنم اگر ساکت نشینم مسلمین بضلالت
می افتند۔ و اگر بگویم طبیعت نفرت میکند از بیان مفاسد و قبائح جناب معظم الیہ
گویا بجہت ترویج امر فاسد و قبیح جواب اول رابطہ و توطئہ و تمہید ذکر فرمودند جزاہ اللہ
باخدا۔ و ثالثاً گویا عالیجناب مولوی صاحب قبلہ حسن و قبح اشیا را بوجوہ و اعتبارات
می دانند و حال آنکہ حسن و قبح اشیا ذاتیست انچہ قبیح است و حرام در ہمہ عوالم
و در ہمہ حالات و از منہ قبیح و حرام است و انچہ حسن و حلال است کذلک در ہمہ
عوالم پس دزدی و قتل نفس محترمہ در جمیع حالات و ازمنہ و عوالم حرام است و لازمۂ قول
قبلہ و امہ ظلہ العالی اینست کہ حرام در عالم دیگر حلال باشد درین عالم و بالعکس و نیز
مثل دیگر شرب خمر و وطی غلام در این عالم کہ حرام است لازمۂ مختار عالی آنست
کہ در عالم دیگر جائز باشد الی غیر ذلک پناہ بر خدا و قول مولوی صاحب کہ احکام باطنیہ را
بر احکام ظاہری حمل نتوان کرد ظاہر البطلان است چنانچہ از مسئلہ حسن و قبح اشیاء
معلوم و مبرہن است و از ملاحظہ حدیث حضرت صادق ع واضح و مبرہن می شود
معائب و مفاسد اجوبہ مذکورہ و بطلان اختیار وحدت شخصیہ۔ راوی عرض میکند
بخدمت حضرت ع کہ مردم میگویند حضرت حوا از دندہ چپ حضرت آدم ع خلق شدہ است

ارشاد میفرمایند که لازمه آنست که حضرت آدم ناکح نفسه باشد آیا خداوند عالم قادر نبود که حضرت حوا را از مادهٔ دیگر خلق نماید آیا ناچار بود که از دندهٔ حضرت آدم خلق کند این چه جسارت است و این چه گستاخی و این چه بی‌مبالاتی و این چه بی‌پروائی داعی و سبب چه شده باینکه وحدت را بر وحدت شخصی حمل فرموده آید که مستلزم هزارها مفاسد و قبائح و اشکالات لاتنحل است. پس اگر غرض جناب عالی خدمت بشریعت غرا است چرا بطور پوشیده و مصنف گمنام رواج میدهید و اگر نفسانیت درکار نیست آیا در این بلده علماء نبودند که تحریرات خود را بطور صفا بصوابدید علماء محرر و صحیح کرده انتشار کنید. سوا شهرت شده و دولا و دولار فتن چه معنی دارد و اگر برای جیفهٔ دنیا و حب آنست اَلدُّنْيَا جِيفَةٌ وَطَالِبُهَا كِلَابٌ وَحُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ. افسوس هزارها افسوس.

و دیگر اینکه سوال از عقدخوان نبود که جواب داوند خدا در آسمان عقد خواند و علاوه برایں نمی‌دانند که خدا در آسمان عقد بست و شهود گرفت و حضرت ختم المرسلین ص در زمین عقد بست و شهود گرفت فافهم ولاتغفل. اے مردم بترسید از خدا و لجاجت را برکنار بگذارید روزهای سخت در پیش داریم اَلَا إِنَّ وَرَائَكُمْ يَوْمًا لَوْ هُدِدَتْ بِهِ الشَّمْسُ صَارَتْ ظَلَامًا که از شدت آن روز آفتاب جهانتاب تیره و تار میگردد. و مرگ از همهٔ شدائد دنیا سخت تر است و لے نسبت بما بعد یعنی بالنسبة بمقابد و عقبه که یک از یک سخت تر است مرگ پیش آنها بسیار سهل است لاحول ولاقوة الا بالله. اے بخواب غفلت رفتگان. باز کنید از خواب غفلت چشم خودتان را و نفسانیت را برکنار بگذارید. تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةِ الْحَقِّ تَنْجُوا وَتُفْلِحُوا. وَلَا تُعْرِضُوا عَنِ الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ فَتَتِيهُوا وَتَهْلِكُوا وَلَا تَخْلِطُوا تَعْلِيقَ الْمُحَالِ بِالْمُحَالِ تَنْتَفِعُوا

فتنبهوا

فی الحال والمال وتاملوا فی ایقاظ المؤمنین لتکونوا من الفائزین
وتفکروا فیما کتبه بعض مجتهدی لکھنو بالادلۃ الاربعۃ
تکونوا من المنصفین وصلحاء الامۃ یا قوم ھذہ سفینۃ
النجاۃ ارکبوا معنا فتکونوا من الناجین۔ ولا تخلوا
فی دینکم فتکونوا من الھالکین ھذہ نصیحتی لکم وھدایتی
ایاکم فاللہ تعالی من وراء کم عرض میکنم کہ خدا کے واسطے بر خود
وبرادران خود رحم کنید وترک منازعہ ومجادلہ فرمائید کہ شرعاً حرام است امثال
ما را در تعب وزحمت نیندازید بموجب اذا ظہر الفساد فلیظہر العالم
علمہ مجبور نکنید ما را بجواب نوشتن واصلاح مفاسد نمودن چنانچہ در ابتداء
از ہر دو تحریر شکریہ ادا کردیم نیز در خاتمہ بسیار بسیار شکریہ ادا میکنیم برائے
صواب جناب مرزا دہروی صاحب دام مجدہ العالی کہ در آخر دوربین نوشتہ
واین خادم علماء ہم رایم مطابق رائے معظم الیہ است کہ مجلسے آراستہ وانتظام
دادہ وعلماء اسلام وفضلاء کرام دامت برکاتہم را دعوت کردہ کہ مصدق باشند
وطرفین بکمال تہذیب وادب مسائل متنازع فیہا را طرح وتحقیق کنند وتصدیق
علما را ہم ضبط نمودہ بے کم وکاست طبع ونشر ورفع نزاع نمایند واین رائے
جناب میرزا صاحب بہترین آراست وما علینا الا البلاغ المبین۔
حررہ تراب اقدام العلماء الشیخ علی اکبر الشروانی

——— (۴) ———

بسم اللہ الرحمن الرحیم

انچہ جناب مستطاب عماد الاسلام وبلاد الانام درایں رسالہ مراۃ الحق فرمودہ
عین الحق والصواب می باشد واتباع فرمایشات ایشاں اسباب فوز بدرجات

عالیه می باشد والسلام علی من اتبع الهدی فقط

حرره الاحقر اسد الله الموسوی

بسم الله الرحمن الرحیم

قال الله تعالی ومن احیاها فکانما احیا الناس جمیعا فی الکافی والعیاشی عن الصادق علیه السلام من اخرجها عن ضلال الی هدی فکانما احیاها ومن اخرجها من هدی الی ضلال فقد قتلها فکانما قتل الناس جمیعا وذلک تاویله الاعظم

حیف است که بعضے از مدعیان فضیلت در مدح وثنائے حضرات ائمه معصومین علیهم السلام کار بافراط میرسانند وعوام شیعیان را که موالیان اهل بیت اند در پرده ولائے اهل بیت ومدح شان بخود مائل میکنند ودریں کلمات پریشان مخالف اصول شیعیان برزبان می آرند وباندک اختلاف عنوان تجدید طریقه باطله غلات ومفوضه می نمایند ودرصدد تصحیح وتاویل اقوال غلات ومفوضه وروایات اینها برمی آیند وخودرا از اقوال آنها بری می پندارند وحالانکه مثل اقوال آنها که ظاهر الدلاله بر کفر وزندقه است برزبان می رانند وآنرا اشعار ودثار خود میگردانند - در بحار از حضرت امام رضا علیه السلام منقول است که غالیان کافر اند ومفوضه مشرکین اند کسیکه با آنها مجالست وهمنشینی کند یا باآنها مخالطت کنند یا بایشان چیز بخورد ویا بیاشامد یا صله نسبت بایشان بعمل آرد یا باآنها مناکحت کنند یا آنهارا امانت دار قرار دهد یا امانت آنهارا نزد خود نهد یا حدیث آنهارا تصدیق کنند یا اعانت آنها نماید اگرچه بیک کلمه یا بعض کلمه باشد از ولایت ودوستی خدائے عزوجل وولایت ودوستی رسول خدا صلی الله علیه وآله واهل بیت آنحضرت بدر میرود فقط

حرره الاقل سید ابوالحسن عفی عنه

بسم اللہ الرحمن الرحیم

لو انفقت ما فی الارض جمیعا ما الفت بین قلوبھم ولکن اللہ الف بینھم انہ عزیز حکیم وصلی اللہ علی محمد و آلہ الطاہرین وللہ در الشیخ نحو ما حررہ وقررہ ام حسب الذین فی قلوبھم مرض ان لن یخرج اللہ اضغانھم فقط

الاحقر عبداللہ الحائری الطہرانی

عالیجناب مولانا العلام الفہام ملا علی اکبر مدظلہ العالی کہ یکے از علمائے کرام متالہین و فضلائے عظام متفلسفین عمدۃ الفاضلین اسوۃ الکاملین قدوۃ المتبحرین زبدۃ المناظرین می باشند ایں چند صفحات را اظہاراً للحق واہداً للخلق خوب ومرغوب تحریر فرمودہ اند حق تعالیٰ اہل اعوجاج را بذریعہ ایں ارائۃ الطریق ایصال الی المطلوب فرماید بتصدق حضرات معصومین علیہم الصلوٰۃ والسلام فقط

حررہ السید نثار حسین الموسوی عظیم آبادی۔

تحریر علامہ نحریر جناب مولانا علی اکبر صاحب قبلہ درحقیقۃ کشف الحق و نہج المسترشدین وابطال باطل درحق غالیین واحقاق الحق درحق اہل یقین است فقط

سید احمد حسین

مطبوعہ شمس الاسلام پریس